

Täysistunto

Tiistai 1.3.2022 klo 13.59—17.09

3. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi positiivisesta luottotietorekisteristä ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 22/2022 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Matti Vanhanen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään talousvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja lakivaliokunnan on annettava lausunto.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 45 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Keskustelu, ministeri Henriksson.

Keskustelu

14.11 **Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies, värderade talman! Yksi keskeisimmistä hallituksen toimenpiteistä ylivelkaantumisen torjumiseksi on tähän hallituksen esitykseen sisältyvä ehdotus keskitetyn, positiivisen luottotietorekisterin perustamisesta, ja se tullaan perustamaan Verohallinnon tulorekisteriyksikköön.

Kotitalouksien velkaantuminen on kasvanut Suomessa jo pitkään. Vaikka suomalaisten kotitalouksien varallisuus onkin kasvanut, myös velka suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin on kasvanut nopeasti erityisesti 2000-luvulla. Samalla on ollut havaittavissa, että luonnollisten henkilöiden maksuhäiriömerkintöjen määrä on kasvanut tasaisesti, joskin se on viime vuonna hieman laskenut.

Rekisterillä toteutetaan hallitusohjelman mukaisia tavoitteita sekä vastataan EU:n neuvoston Suomelle antamiin maakohtaisiin talouspoliittisiin suosituksiin.

Värderade talman! Regeringen föreslår att det inrättas ett centralt positivt kreditupplysningsregister. Det är en av de viktigaste åtgärderna för att förebygga hushållens överskuld-sättning i framtiden. Det positiva kreditupplysningsregistret ska innehålla omfattande uppgifter om fysiska personers krediter och inkomster. Med hjälp av registret kan en kreditgivare på ett enklare och mer tillförlitligt sätt bedöma en låntagares förmåga att återbetala en kredit. Samtidigt kan man förbättra individens medvetenhet om sin egen ekonomiska situation och förebygga överskuldsättning.

Arvoisa puhemies! Positiivisen luottotietorekisterin on tarkoitus sisältää kattavat, ajantasaiset tiedot luonnollisen henkilön luotoista ja tuloista. On oleellista, että luotonantajat pysyvät luotettavasti arvioimaan luotonhakijoiden maksukykyä ja luottokelpoisuutta. Rekis-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 17/2022 vp

teri sisältäisi ensi vaiheessa asuntoluotot ja muut kuluttajaluotot ja toisessa vaiheessa myös luonnollisen henkilön elinkeinotoimintaa varten myönnettävät luotot. Taloyhtiölainojen osakaskohtaiset velkaosuudet olisi tarkoitus sisällyttää myöhemmin rekisteriin erillisillä lainmuutoksilla.

Rekisteri sisältäisi myös eräitä niin sanottuja negatiivisia luottotietoja, jotka ovat sen käyttötarkoituksen kannalta oleellisia. Yksi odotetuimmista ehdotuksista lienee luonnollisen henkilön mahdollisuus ilmoittaa vapaaehtoinen luottokielto keskitettyyn rekisteriin, josta se voitaisiin henkilön omalla suostumuksella luovuttaa edelleen yksityisiin luottotietorekistereihin. Luonnollinen henkilö voisi sähköisen asiointipalvelun kautta tarkastella itseään koskevia tietoja, muun muassa sitä, mihin tietoja on luovutettu rekisteristä. Vapaaehtoinen luottokielto ja sähköinen asiointipalvelu ovat tärkeitä välineitä luonnollisen henkilön oman talouden hallinnan ja henkilötietojen suojan kannalta.

Värderade talman! Genom det föreslagna positiva kreditregistret får Finland ett effektivt medel för att förebygga överskuldssättning och för bedömning av risker vid kreditgivning. Samtidigt är det viktigt att säkerställa att skyddet för privatlivet inte begränsas mer än vad som är nödvändigt med tanke på registrets ändamål samt att värna om en hög nivå av dataskydd och datasäkerhet.

Olen vakuuttunut siitä, että ehdotettu rekisteri tarjoaa tehokkaan välineen ylivelkaantumisen torjunnassa ja luotonantajien riskien hallinnassa. Kun kyse on teknisesti haasteellisesta ja monimutkaisesta hankkeesta, rekisteri on mahdollista saada käyttöön vasta keväällä 2024, ja silloin kuluttajaluottojen osalta. Samanaikaisesti on tärkeää, että hallituksen esityksen käsittely saadaan nyt käyntiin, jotta rekisteri saadaan perustettua lain nojalla.

Esityksen valmistelun aikana on myös pidetty tärkeänä varmistua siitä, että samalla kun luodaan ylivelkaantumisen torjumisen tehokas väline, elinkeinotoimintaan ja kansalaisten yksityiselämän suojaan kohdistuvat rajoitukset ovat oikeasuhtaisia, sekä huolehtia korkeasta tietosuojan ja tietoturvallisuuden tasosta.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Koponen, Ari.

14.16 Ari Koponen ps: Puhemies! Olemme tällä hallituskaudella nostaneet ylivelkaantumisongelmat esiin toistuvasti. Salissa on ollut lakialoitteita, toimenpideoitteita ja keskustelualoitteita — tärkeitä asioita.

Päätöksentekijöiden tulee kiinnittää erityisesti huomiota velkaantumiskehityksen katkaisemiseen, mutta puhumisen sijaan on ollut aivan liian vähän konkreettisia tekoja. Onkin hienoa, että oikeusministeriön ja valtiovarainministeriön yhteishanketta positiivisesta luottorekisteristä on nyt edistetty. Suunta on oikea.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kivisaari.

14.16 Pasi Kivisaari kesk: Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys positiivisen luottotietorekisterin perustamisesta liittyy kokonaisuuteen aiemmin annettujen velkajärjestelylain ja yrityssaatavien perintälain kanssa. Positiivinen luottorekisteri on uusi kansallinen rekisteri, joka kokoaa yhteen tiedot yksityishenkilöiden luotoista ja tuloista, myös silloin kun kaikki asiat ovat kunnossa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 17/2022 vp

Nykyisin luotonantaja näkee lainanhakutilanteessa vain itse myöntämänsä lainat sekä hakijan ilmoittamat tiedot muualta otetuista lainoista. Mahdollisia maksuhäiriöitä on voinut selvittää yksityisten palveluntarjoajien ylläpitämästä negatiivisesta luottorekisteristä.

Positiivinen luottorekisteri tarjoaa siis luotonantajalle paremmat mahdollisuudet arvioida luotonhakijan maksukykyä. Lainanhakijan kannalta sillä on myös mahdollisuus osoittaa realistinen takaisinmaksukykyisyys ja myös mahdollisesti sujuvoittaa positiiviseen päätökseen tähtäävää prosessia.

Luottotietorekisteriin on siis tarkoitus tallentaa tietoja henkilön ottamista luotoista ja lisäksi tietoja henkilön tuloista. Rekisteriin tallennetaan myös tiedot luottoihin liittyvistä yli 60 päivää pitkistä maksuviiveistä. Tieto maksuviiveestä poistuu rekisteristä, kun maksu on hoidettu. Tämä poistuma on erittäin tärkeä asia.

Kyseistä luottotietorekisteriä on useissa selvityksissä pidetty tärkeänä kotitalouksien ylivelkaantumista ehkäisevänä keinona.

Arvoisa puhemies! Suomalaisten kotitalouksien velkaantuneisuus on valitettavan korkealla tasolla. Suomen Pankin tilastojen mukaan kotitalouksien ottamien erilaisten luottojen yhteenlaskettu euromäärä oli 135 miljardia euroa vuonna 2020. Määrä on liki kolminkertaistunut viimeisten 20 vuoden aikana. Positiiviselle luottorekisterille on siis ilmeinen tarve. Samalla se tähtää siihen kunniakkaaseen tavoitteeseen, että asioiden ollessa kunnossa ihminen saa taloudellista tukea nopeasti ja sujuvasti.

Puhemies! Myös päinvastaisessa tilanteessa on taas mahdollisuus painaa jarrua ja katkaista ylivelkaantumisen raskas kierre.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Myllykoski.

14.19 Jari Myllykoski vas: Arvoisa herra puhemies! Nyt käsiteltävänä olevan positiivisen luottorekisterin vaiheet ovat olleet moninaisia, ja täytyy kyllä nostaa hattua ministeri Henrikssonille siitä jaksamisesta, että tämän valmistelu on jo näin pitkällä. Vaikka käyttöönotto venyikin kauemmaksi, tämä osoittaa sitä, että ministeriössä on tehty töitä, varsinkin kun tiedetään, että meillä eduskunnassa tällä hetkellä on maksuhäiriöihin liittyvä, voisiko sanoa rekisterilainsäädäntö loppusuoralla, eli perjantaina lakivaliokunta asiaa käsittelee, kun on saanut lausunnot talous- ja perustuslakivaliokunnalta.

Toisin kuin tässä salissa ensimmäisessä puheenvuorossa koetettiin sanoa, että ”nyt on hyvä, mutta tahti on ollut liian hidas”, näkisin, että tämän hallituksen aikana ollaan jo nyt saatu aikaiseksi jotain sellaista, mitä on vuosikaudet koetettu tavoitella. Eipä tästä ole montakaan päivää, kun velkasaneerauksen osalta tehtiin linjauksia siten, että se uuden tuleminen mahdollistuu paljon nopeammin ja on sitä vastoin hyvä.

Jos pohditaan tätä positiivista asiaa, minkä edustaja Kivisaari toi hyvin esille tuossa omassa puheenvuorossaan, niin sieltä on se eräs kohta hyvin johdettu pois, eli kun tänne tuodaan myös niitä negatiivisia tietoja, niin ne poistuvat sieltä määräaikaan mennessä. Se on sellainen sudenkuoppa, minkä toivoisin, että valiokunta omassa käsittelyssään vielä täsmentää, että se ei missään tapauksessa tule nyt luottotietorekisterin rinnalle, jossa säilyy sitten asioita liian pitkään, mikä estää sillä tavoin sanotaanko hyvän liiketoiminnan ja ihmillisen toiminnan jatkumisen. Tällaiset mahdollisuudet, että meillä on järjestelmä, joka sulkee yksilön pois yhteiskunnasta, pitää karsia pois, ja tässä suhteessa ministeri ja eduskunta ovat tehneet hyvää työtä ja hallitusohjelman mukaisia asioita on edistetty rohkealla tavalla ja ennakkoluulottomasti.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 17/2022 vp

Pidän tärkeänä, että tänne on otettu nyt tämä luonnollisen henkilön ilmoittama vapaaehtoinen luottokiello. Toivon, että valiokunnassa keskitytään siihen, että meillä kun on hallitusohjelmassa vielä yksi hyvä asia, ja se on sosiaalisen luototuksen edistäminen niin että se on valtiokohtaista, [Toimi Kankaanniemi: Se on ainoa!] että jo tässä vaiheessa voitaisiin edellyttää, että näille valtuustoille, jotka tuolla maakunnissa toimivat, tulisi velvoittavaksi ottaa tämä sosiaalinen luototus. Koska meillä ei nyt ole sellaista lainsäädäntöä, joka automaattisesti toisi sen koko valtakuntaa koskevaksi, niin jotenkin se pitäisi tässä sote-valmisteluvaiheessa nyt kirjata niin, että se todellakin koskettaa meitä kaikkia.

Tämä vapaaehtoisen luottokiellon tämänhetkinen tilanne on sellainen, että se on maksullinen, ja nyt tarvitsisikin sitten tietysti tehdä niin, että se on maksuton, sillä sosiaalisen luototuksen yksi tämän hetken haitta on se, että ihmiselle tulee luottohäiriömerkintä, ja siinä mielessä tämän nyt hankkeessa olevan lain pitää mahdollistaa se, että tästä luonnollisen henkilön ilmoittamasta vapaaehtoisesta luottokiellosta ei tule sellaista yleistä häpeärekiä vaan että sillä mahdollistetaan sosiaalisen luototuksen ottaminen, ja sinä aikana, kun tätä sosiaalista luototusta on olemassa, henkilö on pidättäytynyt itse luoton ottamisesta. Se olisi hyvä viedä eteenpäin.

Tämä on erinomainen esitys, ja toivon sille valiokuntakäsittelyssä menestystä. — Kiitos vielä ministerille.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Soinikoski.

14.25 Mirka Soinikoski vihr: Arvoisa puhemies! Eduskunta käsitteli viime viikolla kuttajansuojalakia, jonka yhteydessä nostin esiin huolen suomalaisten kasvaneesta velkaantumisesta. Lähes 400 000 suomalaisella on maksuhäiriömerkintä. Huolestuttavaa on etenkin se, että nuorten maksuhäiriömerkinnät ovat olleet kasvussa koko 2010-luvun. Kotitalouksien ylivelkaantumisen ehkäiseminen on yksi tämän hallituksen tavoitteista. Nyt käsittelyssä oleva laki on jatkumoa hallituksen esityksille, jolla tätä tavoitetta edistetään.

Positiivisella luottotietorekisterillä tallennetaan tietoja ihmisten luotoista ja tuloista, joiden avulla luotonantajat voivat nykyistä helpommin arvioida lainanhakijan todellista kykyä maksaa luottonsa takaisin. Positiivisella luottorekisterillä hillitään holtitonta lainanantoa ja vakautetaan rahoitusjärjestelmämme toimivuutta. Näillä toimilla vahvistetaan myös rahoitusjärjestelmän kriisinkestävyttä, kun lainojen luottotiedot ovat aikaisempaa kestävämmällä pohjalla.

Arvoisa puhemies! Yksi syy vuoden 2008 finanssikriisiin oli se, ettei Yhdysvalloissa eikä Euroopassa ollut riittävän tarkkoja lainakriteerejä. Tämä syöksi lopulta asuntomarkkinoiden kautta koko läntisen maailman talouden alamäkeen. Vuoden 2008 finanssikriisi ei ollut kansalaisten vika vaan pankkien ja muiden lainanantajien, jotka antoivat lainaa niille ihmisille, joilla ei ollut todellista maksukykyä maksaa sitä koskaan takaisin.

Julkisen vallan tehtävänä on luoda mahdollisimman reilut pelisäännöt kaikille osapuolille. Luottotietojen raportointi parantaa luoton antamisen valvontaa ja luo kehikon, jonka raameissa kaikkien pitää toimia. Tämä vähentää luotonantajien väärinkäytöksiä mutta samaan aikaan parantaa pienituloisten mahdollisuuksia saada lainaa, kun vakuuksien tarve on kohtuullinen. Esitys on tärkeä askel kohti oikeudenmukaisempaa rahoitusjärjestelmää.

Arvoisa puhemies! Luottotietorekisteri on herättänyt jonkin verran huolta henkilöiden tietoturvasta. Esitys on kuitenkin rakennettu siten, että rekisteriin tallennetaan vain välttä-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 17/2022 vp

mättömät tiedot. Myös tietojen käyttö on tarkoin säännelty, ja niitä voi käyttää ainoastaan laissa säädettyihin tarkoituksiin.

Tietoturvaa parantaa sekin, että kuluttajilla itsellään on pääsy omiin tietoihinsa. Näin kuluttaja pääsee helposti tarkastamaan omaa tilannettaan ja saa kattavan kokonaiskuvan omista lainoistaan. Tämä on oleellista, sillä monella ihmisellä lainat saattavat olla pirstaloituina eri paikkoihin, mikä osaltaan vaikeuttaa kokonaiskuvan hahmottamista omasta taloustilanteesta.

Luotonantajilla ei puolestaan ole oikeutta kaikkiin rekisterin tietoihin, vaan luovutettavat tiedot koostetaan ainoastaan yhdeksi luottotietorekisteriksi, josta näkyy vain haettavan luoton kannalta relevantti tieto. Yksityisyydensuojasta huolehtiminen on tärkeä osa tämän lakiesityksen kokonaisuutta.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Lehto.

14.28 Rami Lehto ps: Arvoisa puhemies! Kotitalouksien velkaantumisaste on yli kaksinkertaistunut 2000-luvulla, ja siitä johtuen varmaan on tämä suuri määrä henkilöitä, keillä on maksuhäiriömerkintä, elikkä noin 400 000 ihmisellä on tälläkin hetkellä maksuhäiriömerkintä. Positiivisella luottotietorekisterillä yritetään puuttua ajoissa ylivelkaantumiseen, ja tätä hallituksen esitystä on todella odotettu. Moni joutuu jopa kymmenien vuosien velkavankeuteen, kun velkaa on maksettu pois velalla ja yleensä sitä velkaa korjataan sitten korkeampikorkoisella velalla, että päästään siitä eroon. Tämä on hyvä katkaista ajoissa, että päästään hoitamaan sitä ongelmaa riittävän ajoissa, ettei se paisu liikaa.

Mutta sitten käytännössä tämä hallituksen esitys ei varmaan puutu siihen, että samasta luottolaitoksesta voidaan myöntää edelleenkin lainoja, vaikka katsotaan, että henkilöllä ei ole maksukykyä, niin kuin tähänkin asti on tapahtunut: asunto maksaa tietyn verran, ja pankki sanoo, että sinulle ei ole mahdollisuutta antaa noin suurta asuntolainaa, mutta tässä on sinulle luottokortti ja pistetään kulutusluotolla sitten loput. Elikkä ei anneta sitä halpaa asuntolainaa vaan annetaan sitten jopa kymmenkertaisella korolla olevaa kulutusluottoa, ja tämä aiheuttaa monelle ongelmia sitten jo heti alkuun, kun hankkii vaikka ensiasuntoa. Tähänkin pitäisi pystyä puuttumaan, ettei sama luottolaitos voi antaa ahneena korkeammalla korolla lisälainoja.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Honkasalo.

14.29 Veronika Honkasalo vas: Arvoisa puhemies! Kotitalouksien velkaantuminen on kasvanut Suomessa jo pitkään. Kotitalouksien velkaantuminen suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin on kasvanut merkittävästi viimeisten 20 vuoden aikana. Positiivinen luottorekisteri on yksi hallituksen tekemistä tärkeistä toimista ylivelkaantumisen ehkäisemiseksi.

Ylivelkaantuminen on monen ihmisen ja perheen kohdalla valtava inhimillinen tragedia, joka pahimmillaan johtaa monenlaisiin ongelmiin, muun muassa mielenterveysongelmiin. On hyvä muistaa myös ylivelkaantumisen ylisukupolvinen ulottuvuus; se koskee myös alaikäisiä ja nuoria, ja se tuhoaa monen nuoren kohdalla tulevaisuutta merkittäväällä tavalla. Tästäkin asiasta on täällä täysistunnossa aikaisemmin keskusteltu.

Olen ollut iloinen tällä eduskuntakaudella siitä, että ylivelkaantuneiden ihmisten ahdistus on asia, joka on yhdistänyt meitä täällä salissa yli puoluerajojen, ja kannamme heidän kohtalostaan huolta ja haluamme parantaa heidän asemaansa. Ylivelkaantumisesta johtu-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 17/2022 vp

va maksukyvyttömyys näkyy maksuhäiriöinä, jotka kasaantuvat usein samoille henkilöille. Maksuhäiriöisten luonnollisten henkilöiden lukumäärä on kasvanut koko 2010-luvun ajan.

Tällä hallituskaudella on esitelty monia toimia ylivelkaantumisen estämiseksi: positiivisen luottorekisterin perustamisen lisäksi maksuhäiriömerkintöjen säilytysaikoja lyhennetään, velallisen asemaa helpotetaan, vahvistetaan talous- ja velkaneuvontaa, lisätään ennakkollista neuvontaa ja tarkastellaan kuluttajaluottojen sääntelyä. Vasemmistoliitto on edistänyt näitä toimenpiteitä aktiivisesti vuosien ajan.

Positiivisella luottorekisterillä ylivelkaantumisen ehkäisemisen lisäksi edistetään vastuullista luotonantoa ja saadaan myös paremmin tietoa rahoitusvakauden ja luottomarkkinoiden seurantaan ja valvontaan.

Erittäin kannatettava esitys kaiken kaikkiaan. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Laukkanen.

14.32 Antero Laukkanen kd: Arvoisa herra puhemies! Hallituksen esitys positiivisesta luottorekisteristä kuulostaa tarpeelliselta ja positiiviselta. Tarkemmin ajateltuna positiivinen luottorekisteri ei ehkä kuitenkaan ole niin positiivinen kuin miltä se näyttää. Siihen liittyy myös näkökulmia, joihin toivon, että valiokuntakäsittelyssä, erityisesti perustuslakivaliokunnassa, otettaisiin kantaa. Useat asiantuntijat olivat valmistelussa sitä mieltä, että lain tavoitteet olisi voitu saavuttaa nykyisiä keinoja kehittämällä. Mitä ylipäättänsä tulee pankkien ja rahalaitosten luotonantamiseen, heillä on jo nykyisen lain mukaan velvollisuus varmistaa luotonsaajan maksukyky ilman tätäkin rekisteriä.

Arvoisa puhemies! Meistä kerättävän digitaalisen tiedon määrä alkaa olla sellaisella tasolla, että se, minkä piti suojata meitä, voikin kääntyä meitä vastaan — minkä ajateltiin palvelevan meitä, sen vangeiksi olemme jäämässä. On vain ajan kysymys, milloin juuri mikään ei ole mahdollista tässä yhteiskunnassa ilman, että meidän digitaalinen jälkemme antaa siihen luvan. Meistä tulee yhä kasvavassa määrin vain bittinumeroita.

Tämän esityksen riski on siinä, että se antaa rahoituslaitoksille mahdollisuuden avoimesti kategorisoida kansalaisia erilaisiin luotonsaajatasoihin ja -koreihin, mikä johtaa siihen, että monien jo lujilla olevien mahdollinen luotonsaanti tulee erittäin kalliiksi ellei jopa mahdottomaksi vain sen takia, että hänestä on joku tietty digitaalinen jälki, jota joku rekisteri pitää yllä. On aivan mahdollista, että tulevaisuudessa jonkinlainen bittiroboti käsittelee meidän hakemuksiamme ilman minkäänlaista kontaktia ja ymmärrystä velan saajasta — täysin kylmä ja kova, ilman minkäänlaista henkilökohtaista, inhimillistä kosketusta asiakkaaseen ratkaisee sen, saanko minä rahaa rahalaitokselta ja millä hinnalla.

Ylivelkaantumisen yhtenä syynä on se, että rahalaitokset eivät riittävällä tarkkuudella selvitä velan hakijan taloudellista asemaa, vaikka laki niin edellyttää jo nyt. Usein velka myös myönnetään takaajan vahvan aseman vuoksi. Sekin on lainvastaista. Velka on aina myönnettävä velallisen maksukyvyyn mukaan, ei takaajan maksukyvyyn mukaan. Huoleni tässä rekisterissä on se, että tämä antaa pankille aivan rajattomat oikeudet saada meistä tietoa. Vaikka rekisteriä ylläpitää julkinen järjestelmä, Verohallinto, niin kuitenkin se antaa pankille sen mahdollisuuden, että se meidät lokeroi ja laittaa sellaisiin koreihin, joihin itsellämme ei ole mitään mahdollisuutta vaikuttaa millään tavalla.

Arvoisa puhemies! Pidän tärkeänä sitä, että ylipäättänsä meidän rahajärjestelmämme on sellainen, että se on rakennettu sellaisista elementeistä, joiden tarkoitus on lopulta suojata

Pöytäkirjan asiakohta PTK 17/2022 vp

niin rahan antajaa kuin sen rahan saajaa ja maksukykyä, ja uskon, että ministeri Henriksenkin hyvin tietää, että nämä ylivelkaisten asiat itsellenikin ovat olleet tosi tärkeitä jo kahden vaalikauden ajan, ja ollaan tehty paljon töitä, että löydettäisiin esimerkiksi viime laman aikana ylivelkaantuneiden armahtamislaki, missä emme ole kuitenkaan onnistuneet valitettavasti. Nyt me luomme uuden digitaalisen rekisterin, joka voi epäonnistuessaan yhä enemmän tuottaa vaikeuksia, vaikka sen ajatus olisi positiivinen. — Kiitoksia.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kiviranta.

14.37 Esko Kiviranta kesk: Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys on tarpeellinen ja siten ehdottomasti kannatettava. Kotitalouksien maksuhäiriöt ovat lisääntyneet viime vuosina, ja tämä uudistus toivottavasti auttaa kääntämään ylivelkaantuneiden määrän laskuun.

On valitettavaa, että tämä uudistus käytännön syistä voi tulla sovellettavaksi vasta runsaan parin vuoden päästä asunto- ja muiden luottojen, kulutusluottojenkin, osalta ja sitten vielä myöhemmin elinkeinotoiminnan ja muun tulonhankkimistoiminnan osalta. Tällä hetkellä tilanne on se, että tämmöinen positiivinen luottotietorekisteri ehdottomasti olisi jo tarpeen muun muassa ylipitkien ja ylisuurten asuntolainojen takia. Niiden riskit ovat suuria.

Arvoisa puhemies! Positiivinen luottotietorekisteri antaa luotonmyöntäjille aiempaa paremman valmiuden arvioida asiakkaan maksukykyä ja taloudellista tilannetta ja siten luoton myöntämisen edellytyksiä ja siihen liittyvää riskiä. Uudistus on taloutensa hyvin hoitaneiden edun mukainen.

Kun riski kasvaa luotonantajan näkökulmasta, kasvaa tietenkin samalla todennäköisyys, että asiakkaan lainansaanti estyy tai lainan hinta kallistuu. Toisaalta lainansaanti voi myös nopeutua, koska tiedot saadaan sähköisestä rekisteristä lähes reaaliaikaisesti.

Positiivinen luottorekisteri antaa luoton käyttäjille mahdollisuuden tarkastella kaikkia lainojaan yhdestä paikasta. Tällöin on helpompi muodostaa kokonaiskuvaa omasta taloudellisesta tilanteesta.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Werning.

14.39 Paula Werning sd: Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys positiivisen luottotietorekisterin käyttöönotosta on jälleen yksi merkittävä velallisen asemaa parantava toimenpide Marinin hallitukselta, kuten edustaja Myllykoskikin tuossa aikaisemmin toi esille.

Tästä positiivisesta luottotietorekisteristä tulevat hyötymään kuluttajat, luotonantajat sekä rahoitusmarkkinat, ja tämä vaikuttaa näin myönteisesti koko talouden toimintaan.

Rekisterin ensisijaisena tarkoituksena on luotonanto, ja rekisterin avulla luotonantaja pystyisi arvioimaan nykyistä paremmin henkilön kykyä maksaa luotot takaisin. Käyttötarkoituksia olisivat myös tietojen käyttö rahoitusvakauden ja markkinoiden seurannassa sekä valvonnassa. Paremman tietopohjan avulla pyritään torjumaan ylivelkaantumista.

Arvoisa puhemies! Positiivinen luottotietorekisteri tulee tarjoamaan luotonantajalle luottokelpoisuuden arviointiin tarvittavia luottotietoja, kuten tiedot luotonhakijan tuloista sekä luottojen määrästä ja suuruudesta. Myös negatiivisia luottotietoja maksuhäiriömerkinnöistä tallennettaisiin rekisteriin, kun ne koskisivat luoton vähintään 60 päivän maksuviivetietoja ja tietoja yksityishenkilön velkajärjestelystä sekä yrityssaneerauksesta. Näillä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 17/2022 vp

toimilla kotitalouksien velkaantumisen kokonaiskuva avautuu asianomaisille osapuolille merkittävästi nykyistä paremmin.

Luotonantajat eivät kuitenkaan saisi kaikkia rekisterin tietoja, vaan luovutettavat tiedot koostettaisiin luottotietoraportiksi, josta näkyisivät ainoastaan käyttötarkoituksen mukaisesti tarvittavat tiedot.

Tämä rekisteri palvelee hyvin myös yksityishenkilöjä, sillä näin heillä olisi mahdollisuus itse paremmin seurata omien luottotietojen tilannetta yhdestä paikasta sähköisen asiointipalvelun kautta. Yksityishenkilö voisi myös ilmoittaa itseään koskevasta vapaaehtoisesta luottokiellosta. Tämä merkintä ei estäisi kaikissa tilanteissa luotonantoa, mutta luotonantajan pitäisi suhtautua luotonantoon erityisen harkitsevaisesti.

Positiivisen luottotietorekisterin käyttöönotolla on myös vaikutuksia luottojen saavutettavuuteen ja hinnoitteluun.

Kiitän ministeri Henrikssonia tästä hallituksen esityksestä, ja pidän tätä erittäin hyvänä jatkumona hallituksen tekemään työhön ylivelkaantuneiden aseman parantamiseksi. Tämä hallituksen esitys on erittäin kannatettava.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Said Ahmed.

14.41 Suldaan Said Ahmed vas: Arvoisa puhemies! Maksuvaikeudet näkyvät yhä useamman suomalaisen arjessa. Viime vuonna lähes 400 000 henkilöllä oli maksuhäiriömerkintä. Asia koskettaa siis isoa osaa suomalaisista, myös monia nuoria. Maksuvaikeudet voivat usein myös kasaantua samoille henkilöille. Pikavippejä haetaan uudelleen ja uudelleen, ja kierre vain jatkuu. Nämä ihmiset eivät ole valinneet hankaloittaa elämäänsä. Taustalla on monenlaisia syitä.

Maksuhäiriömerkinnän myötä moni käytännön asia vaikeutuu: asuntolainan saaminen, vuokrasopimuksen solmiminen tai osamaksukaupan tekeminen eivät onnistu. Vaikka ihminen on työllistynyt ja maksanut velkansa pois, häntä edelleen rangaistaan maksuhäiriömerkinnällä hyvin pitkään. On käsittämätöntä kyykyttää ihmisiä tällaisilla säädöksillä. Me tarvitsemme lainsäädäntöä, joka auttaa ihmisiä välttämään maksuvaikeudet jo etukäteen.

Toisaalta tarvitaan myös toimia, jotka helpottavat ihmisiä pääsemään yli maksuvaikeuksista ja takaisin raiteilleen. Hallitus koettaakin nyt ehkäistä ylivelkaantumista ja helpottaa maksuvaikeuksissa olevien ihmisten elämää monin eri tavoin. Nyt käsiteltävä positiivinen luottorekisteri on yksi näistä hallituksen tärkeistä toimista ylivelkaantumisen ehkäisemiseksi. Tällä lainsäädännöllä autetaan tavallisia vaikeassa elämäntilanteessa olevia ihmisiä, nuoria ja vanhoja, välttämään maksuongelmat. Yhteen rekisteriin kerättäisiin jatkossa tiedot henkilön luotoista ja tuloista. Näin lainantaja saa siis kokonaiskuvan henkilön kyvystä maksaa laina takaisin. Tämän kokonaiskuvan avulla esimerkiksi pikavippejä ei voi myöntää yksi toisensa perään, eikä ylivelkaantumista siis tapahdu yhtä helposti. Rekisterillä edistetään myös vastuullista luotonantoa.

Arvoisa puhemies! Positiivinen luottorekisteri on yksi toimi hallituksen kattavassa ylivelkaantumista ehkäisevässä kokonaisuudessa. Rekisterin lisäksi on valmisteilla myös monia muita tärkeitä toimia, kuten maksuhäiriömerkinnän säilytysajan lyhentämistä koskeva tärkeä esitys, joka on jo tällä hetkellä eduskunnassa. Näiden lisäksi ihmisten talous- ja velkaneuvontaa tullaan vahvistamaan ja ennakollista neuvontaa lisäämään.

Ylivelkaantumisen ennaltaehkäiseminen on monille ihmisille elämään ja arkeen syvästi vaikuttava kysymys. Kiitän hallitusta hyvästä esityksestä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 17/2022 vp

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Bergqvist.

14.45 **Sandra Bergqvist r:** Värderade talman! Jag vill tacka ministern för att det här lagförslaget nu avancerar. Det här är ett viktigt steg i regeringens arbete för att förebygga överskuldsättning. Jag ser det som en bra sak att vi inte alltid pratar om svarta listor då det gäller skuldsättning. Ibland händer överraskande saker och räkningar kan bli obetalda. Ett positivt kreditregister visar ändå en större bild av låntagarens betalningsmöjligheter och övriga krediter.

Arvoisa puhemies! Tämän lakiesityksen myötä luotonantajat voivat nykyistä helpommin ja luotettavammin arvioida lainanhakijan kykyä maksaa luotto takaisin. Tämä on keskeinen keino torjua ylivelkaantumista. Valtioneuvoston selvityksessä positiivisesta luottorekisteristä käy ilmi, että ylivelkaantuneiden henkilöiden käsitys omasta velkatilanteestaan useimmissa tapauksissa on huono. Positiivisella luottorekisterillä tiedot on kerätty yhteen paikkaan, ja tarkoitus on edistää ylivelkaantuneiden oman talouden hallintaa. Tämä on tervetullut muutos.

On itsestään selvää, että puhumme valtavasta muutostyöstä. Tällaista rekisteriä ei noin vain oteta käyttöön. Olen iloinen, että rekisterin tietoturvaan on kiinnitetty erityistä huomiota ja että rekisteri otetaan käyttöön vaihteittain.

Tämä on merkittävä askel ylivelkaantumisen torjunnassa — kiitän ministeriä siitä.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Elomaa.

14.47 **Ritva Elomaa ps:** Arvoisa puhemies! Positiivisen luottorekisterin perusidea on hyvä. Tarkoitus on turvata niin lainanantajien kuin lainanottajienkin asemaa. Lainanantajat pystyisivät paremmin arvioimaan luoton myöntämisen riskejä, kun asiakkaiden tulotiedot ja velat olisivat saatavilla. Asiakkaiden näkökulmasta uudistus toimii ikään kuin ylivelkaantumisen jarruna.

Esitys ei kuitenkaan täysin ratko ongelmia. Velanhoitokykyyn vaikuttavat tulojen ja velkojen lisäksi muun muassa perhetilanne eli esimerkiksi se, onko lapsia elätettävänä, yleinen arjen menorakenne sekä mahdolliset yritystoimintaan liittyvät vastuut. Ylivelkaantumisen estäminenäkään ei toimi aukottomasti. Takuusäitiö nosti esille lausunnossaan, että ulkomaalaisten ei-ilmoitusvelvollisten luotonantajien määrä markkinoilla saattaa kasvaa. Vaarana on, että lainaa etsivät henkilöt, joilla ei ole maksukykyä, ajautuvat entistä pahempiin vaikeuksiin, kun rahoituskanava avautuu tällaisten yritysten kautta. Lisäksi on vaarana, että nämä yritykset toimivat epämääräisesti ja kyseenalaisin keinoin esimerkiksi permällä kohtuuttomia korkoja ja muita maksuja asiakkailta. Tällainen toiminta yhdistettynä asiakkaan heikkoon maksukykyyn on tuhoisa keitos.

Tämä uudistus katkaisee monen suomalaisen lainakierteen, mikä on hyvä asia. Samalla monet niistä, jotka ovat maksaneet lainaa lainalla, ajautuvat perintään tai mahdollisesti ulosoton piiriin. Tämän takia haluan nostaa esille myös velkojen perintään liittyviä haasteita. Lainsäädäntöä tulisi kehittää siihen suuntaan, että perinnässä kohdeltaisiin velallisia asiallisesti eivätkä perintäkustannukset ja korot kohoaisi kohtuuttomiksi. On hirvittävää lukea tapauksista, joissa perintäkulut ovat paisuneet moninkertaisesti alkuperäistä saatavaa suuremmiksi. Tällainen peli on todella väärin ja epäoikeudenmukaista.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 17/2022 vp

Arvoisa puhemies! Myös ulosoton toiminnassa pitää kunnioittaa velallista, eikä perintätulokset mielessä pidä polkea ahdingossa olevaa yksilöä maanrakoon. Päinvastoin ulosotossa tulee panostaa entistä enemmän velallisten auttamiseen takaisin jaloilleen. Velkojen perintään liittyvässä lainsäädännössä ja viranomaistoiminnassa onkin tehty kyllä parannuksia. Maksuhäiriömerkintöjen säilymisaikojen lyhentäminen on yksi asia, johon on tullut parannusta, ja se saadaan varmaan kohta toimimaan, mutta lisää toimia tarvitaan. Esimerkiksi ulosoton suojaosuutta pitäisi nostaa tuntuvasti. Asia on nyt erityisen ajankohtainen, sillä korona on heikentänyt monien suomalaisten toimeentuloa ja sähkön sekä energian hinnat ovat pilvissä, eikä tilannetta yhtään helpota Ukrainan kriisi. Ulosotossa oleville henkilöille tulee mielestäni turvata mahdollisuus selvittää arjen perusmenoista.

Arvoisa puhemies! Ministeri Henrikssonille olisikin minulla tässä kolme kysymystä:

Tästä suojaosuuden nostosta ministeri jo aiemmissa keskusteluissa on sanonut, että siihen ei mahdollisesti ole tulossa parannusta, eliikka suojaosuutta ei nosteta tällä hallituskaudella. Vielä alleviivaisin: onko se näin, vaikka elinkustannukset ovat nousseet ja tilanne on nyt vielä hankalampi monella ihmisellä?

Ja toinen kysymys 90-luvun laman uhreista: Olemme vuosikausia heistä puhuneet, ja tässä on kymmeniä vuosia kulunut, ja vielä on se tilanne sama. Onko hallituksessa puhuttu, voidaanko heidän kohdallaan vielä tehdä jotain positiivista? Monilla on se pääoma, se iso maksulappu, ihan yhtä suuri kuin ennenkin, kun kaikki rahat ovat menneet korkoihin.

Ja kolmas kysymys: Tässä luottorekisterissä on myös ongelmia, kun tulee tämä tietosuojajasia ja tulee ulkolaisia luotonantajia kehiin ja heidän myötäan tulee tämmöistä häikäilemätöntä hyväksikäyttöä. Onko sitten pureuduttu myös tähän asiaan, että tästä seuraa myös näitä ongelmia? — Kiitoksia.

Puhemies Matti Vanhanen: 45 minuutin aikarajan puitteissa voin enää myöntää tähän keskusteluosuuteen puheenvuoron ministeri Henrikssonille.

14.52 Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson: Kiitos, arvoisa puhemies! Ja kiitos edustajille laajasta kannatuksesta. Tämä on äärimmäisen tärkeä lakihanke, ja olen iloinen siitä, että olemme päässeet näin pitkälle.

Tässä on tarkoitus parantaa kansalaisten asemaa. Tässä on tarkoitus suitsia ylivelkaantumista, tässä on tarkoitus saada luotonantajille parempi tieto luotonhakijan nykyisestä taloudellisesta tilanteesta, ja, edustaja Laukkanen, tässä on myös tarkoituksena, että sellaiset tiedot, joita luotonhakija ei ehkä itse kerro luotonantajalle ja jotka vaikuttaisivat siihen luotonantajan päätökseen, tulevat nyt myös asiallisesti luotonantajan tietoon, koska kaikki luotonhakijat valitettavasti eivät tänä päivänä kerro ihan kaikkea. Sen takia on tärkeätä, että tähän positiiviseen luottotietorekisteriin kerätään nyt kaikki tiedot, sinne tulevat kaikki asuntolainat, remonttilainat, autolainat, kulutusluotot, pikavipit — kaikki tulevat tähän rekisteriin. Samalla tietysti tähän liittyvät nämä tietoturvariskit, ja juuri sen takia tätä pitää tehdä huolellisesti, ja juuri sen takia tämä itse rekisterin rakentaminenkin vie aikaa. Suomihan tekee kaikkensa, jotta kaikki ne tietosuojavaatimukset, joiden halutaan myös käytännössä toimivan, myös toteutuvat tässä, kun tätä tärkeätä rekisteriä tehdään.

Sitten tässä on nostettu muutama täsmäkysymys:

Edustaja Elomalle voin ilokseni kertoa, että mitä tulee tähän ulosottovelallisen suojaosuuteen, niin tässä on ollut tämmöinen VN TEAS-hanke ja ollaan saatu tietää, että jos ainoastaan suojaosuutta korotettaisiin, niin siitä hyötyisivät ensi kädessä ne varakkaammat

Pöytäkirjan asiakohta PTK 17/2022 vp

ulosottovelalliset, jos näin voi sanoa. Meillä on ulosottovelallisia, joilla on myös aika hyviä palkkoja ja joilla on hyviä tuloja. Nyt hallitus on löytänyt myös tähän hyvän keinon, eli me tulemme auttamaan pienituloisimpia ulosottovelallisia sillä tavalla, että lisätään näitä vapaakuukausia. Se esitys on nyt tekeillä ministeriössä, ja vielä tämän vuoden aikana on tarkoitus tuoda se myös tänne eduskuntaan.

Eli meidän kaikkiaan hallitus on tehnyt paljon ja tekee edelleen paljon tällä saralla, jotta kansalaisten taloudellinen tilanne paranisi ja jotta myös kansantaloudellisesti meillä olisi paremmat näkymät tulevaisuudessa.

Sitten tähän ulkomaisten luotonantajien tilanteeseen: Tähän lakiehdotukseen sisältyy myös se, että Suomessa sivuliikkeellä toimivat ulkomaalaiset luotonantajat sekä sellaiset toiseen Eta-valtioon sijoittautuneet luotonantajat, jotka tarjoavat palveluita rajojen yli Suomeen, ovat myös tämän piirissä. Eli tässä on huomioitu myös tämä näkökulma, mikä on myös erittäin tärkeä.

Kaiken kaikkiaan haluan kiittää tästä suuresta kannatuksesta yli hallitus—oppositio-rajojen, minkä tämä esitys on tässä saanut. — Kiitos. [Oikealta: Kiitos teille!]

Puhemies Matti Vanhanen: Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 14.56.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 16.50.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn 3. asiakohdan käsittelyä. — Vielä edustaja Kemppi, olkaa hyvä.

16.50 Hilka Kemppi kesk: Arvoisa herra puhemies! Hallitus esittää tässä positiivisen luottotietorekisterin perustamista. Rekisterin tarkoituksena on torjua ylivelkaantumista tarjoamalla keino luottokelpoisuuden arviointiin ja tietysti myös oman talouden hallintaan. Olen varsin huolissani suomalaisten kotitalouksien velkaantumisesta, josta kävimme tänään aikaisemmin rikasta keskustelua. Sen vuoksi tämän esityksen tavoite on mielestäni lähtökohtaisesti hyvä. Positiivista luottotietorekisteriä on pidetty ylivelkaantumista ehkäisevänä keinona useissa selvityksissä aikaisemmin, minkä takia tietenkin se on nyt edennyt myös esitykseksi. Niissä on kiinnitetty huomiota erityisesti ajantasaisen ja riittävän positiivisen luottotiedon puuttumiseen luotonannossa sekä riittävän laajapohjaisen ja kattavan tietopohjan puuttumiseen rahoitusmarkkinoiden seurannassa ja valvonnassa.

Edustaja Laukkanen esitti tänään, että tätä esitystä pitää erityisesti tarkastella perustuslakivaliokunnassa. Kuitenkin edustaja Laukkanen huoleen epäinhimillisistä roboteista käsittelemässä ihmisiä koskevia päätöksiä tuon hiukan helpotusta, sillä myös automatisoitujen päätösten pitää olla Suomen perustuslain mukaan viranhaltijavastuulla ja ymmärryksellä tehtäviä. Tämä estää sen, että massiivisia tietomääriä ei voi käsitellä ilman ihmisaivojen vastuuta ja ymmärrystä. Tästä on monia ennakkolausuntoja myös perustuslakivaliokunnan suulla, toki eri aiheista.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 17/2022 vp

Tämä esitys yksin ei tietenkään riitä velkaantumisen ilmiön poistamiseksi. Siksi on hyvä, että tähän pakettiin liittyy suurempi kokonaisuus, kuten aiemmin annetun velkajärjestelylain ja yrityssaatavien perintälain kanssa tehdyt muutokset — kokonaisuus tässä kohdalla ratkaisee.

Kiinnittäisin erityistä huomiota siihen, että velkajärjestelyyn pääsyä tulee helpottaa ja ulosoton suojaosuuksia tulee korottaa takuueläkkeen tasolle ennemmin tai myöhemmin. Velkajärjestelyn resurssit laahaavat, ja sen seurauksena käsitykseni mukaan kansalaisten oikeus palveluun tällä hetkellä on ruuhkautunut ja sitä kautta jopa oikeusturva saattaa vaarantua. Talousasioiden puheeksiottoa ja riittävää ohjausta ja neuvontaa tulisi lisätä luontevana osana palveluita myös ennaltaehkäisevästi. Tätä työtä voitaisiin tehdä jopa neuvoloissa, työllisyyspalveluissa ja monissa muissa yhteiskunnan palveluissa. Velkaantuminen on pikavippejä ja luottorekisterimerkintöjä laajempi ilmiö, minkä vuoksi on hyvä, että hallitus laittaa myös talousosaamisen hanketta liikenteeseen tässä jo aikaisemmin. Myös maksuhäiriömerkintöjen nopeampi vanheneminen auttaisi velkaantuneita ihmisiä pääsemään nopeammin jaloilleen, sillä merkintä haittaa esimerkiksi pankissa asioimista tai asunnon vuokrausta — ihan tavallisia asioita, joihin kaikilla suomalaisilla pitää olla oikeus.

Isossa kuvassa talouden mustien joutsenten myötä riskinä on suomalaisten — erityisesti suomalaisten kotitalouksien — jo valmiiksi kovan velkaantumisen räjähtäminen tai vähintäänkin syveneminen. Suomalaisten velkaantuminen ja velkaongelmat ovat kasvaneet merkittävästi viime vuosikymmeninä. Kotitalouksien velkaantumisen kasvu on johtanut tietenkin myös velkaongelmien kasvuun. Vuoden 2018 lopussa jo yli 380 000 suomalaisella oli takataskussaan maksuhäiriömerkintä ja sen seurauksena tietenkin myös haasteita elämän järjestämisessä.

Koronan aikana talouden huolena ovat olleet monessa kodissa yllättävät menot, joihin ovat kuuluneet niin nettiyhteyksien päivittäminen, läppärihankinnat kuin esimerkiksi ruokakustannusten kasvu. Koronan alussa yli kymmenen prosentin korolla olevat ryöstöpikavipit kiellettiin, mikä oli erittäin hyvä rajoitus. Mutta monilla perheillä ei esimerkiksi ollut puskuria, ja sen vuoksi lainaa oli pakko ottaa siitä huolimatta, ja tietenkin tämä kasaantuu nyt, kun koronatilannekin on pitkittynyt varsin monivuotiseksi. Nyt taas vastaavasti Ukrainan sodan myötä kotitalouksien välittömät kustannukset tulevat väkisin nousemaan; näiden konfliktien seurauksena polttoaineen ja mahdollisesti jopa ruoan hinta, tällaiset asiat, kuormittavat kotitalouksien taloutta.

Kotitalouksien velkaantumisen kasvu on riski tietenkin perheille ja ihmisille itsellensä mutta myös makrotaloudellinen riskitekijä koko Suomelle ja myös kansainvälisesti. Liiallinen velkaantuminen voimistaa talouden laskusuhdanteita. Käytettävissä olevien tulojen pieneneminen johtaa kulutuksen vähenemiseen ja investointien lykkäämiseen. Velkaantuminen on tätä kautta jokaisen suomalaisen huoli — se ei ole yksin heidän huolensa, joilla on esimerkiksi maksuhäiriömerkintöjä. Sen vuoksi olen varsin iloinen, että tämä hallituksen esitys on päässyt tänne isoon saliin asti. — Kiitoksia.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitoksia. — Edustaja Wallinheimo on poissa. — Edustaja Kiljunen, Kimmo.

16.56 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Kiinnitän ensimmäiseksi huomiota tämän pieneen rakenteelliseen heikkouteen meidän eduskuntadebateissamme nykyisin: Koska meillä ovat ne tietyt aikarajat olemassa, tässä jäi edustaja Kempin ja minun puheen-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 17/2022 vp

vuoroni tänne ihan loppuosaan tätä debattia, jota täällä käytiin ministerin läsnäollessa, ja nyt nämä meidän argumenttimme vähän niin kuin jäävät ilmaan ja menevät ulos siitä keskustelutilanteesta. Ymmärrän ne rajoitukset myöskin, että pystytään aikatauluja pitämään kasassa. Eli tässä on vähän sellainen puun ja kuoren välissä oleva ratkaisu.

Joka tapauksessa tästä positiivisesta luottotietorekisteristä käytiin laveahko keskustelu, ja käytännössä kaikki olivat vahvasti tukemassa tätä hallituksen esitystä, minkä tuen se tietysti ansaitseekin. Tässä on huolena se, että meillä on ylivelkaantuneita ihmisiä ja tämänlaisen laveamman, laajapohjaisemman luottotietorekisterin kautta pystyvät rahoittajalaitokset näkemään ne mahdollisuudet ja kantokyvyn, mitkä luotonhakijalla ovat olemassa, ja tällä tavalla ennaltaehkäistään sitä ylivelkaantumiskierrettä. Tämä on se yhteisymmärrys, mikä tässä salissa oli ja millä myöskin tätä hallituksen esitystä on tuettu, ja itsekin olen sitä valmis ymmärtämään.

Kuitenkin — kuitenkin — minusta edustaja Laukkasen puheenvuoro oli arvokas täydennys tähän keskusteluun. Kun me viemme tätä digitalisaatiota pidemmälle ja pidemmälle ja pidemmälle, olemme siinä tilanteessa, että meillä on rekistereissä valtavat määrät tietoja, ja useimmiten haavoittuvimmassa asemassa olevat ihmiset joutuvat sitten sellaisiin vaikeuksiin näiden vuoksi, että se selviytymistarina ei onnistukaan.

Otan tästä vain esimerkin: Kyllä on ihan selvä asia, että tämä toimii ennaltaehkäisevästi siinä ylivelkaantumistilanteessa. Kuitenkin heillä, jotka ovat tosi hankalassa tilanteessa, tilanne voi pahimmillaan olla se, että heillä olisi aidolla ja luontevalla tavalla lisäluotolla mahdollisuus selviytyä, jos sen lisäluoton korko on kohtuullinen, mutta kun sitä ei sitten saada, koska on jo sitä aikaisempaa taakkaa, ja he joutuvat joka tapauksessa luoton hakemaan, niin he hakevat sen sitten jostakin muualta, jolloin korot ovat aivan jotakin muuta, ja siinä meillä on sitten se ylivelkaantumiskierre itse tämän järjestelmän kautta aikaansaatu.

Eli sen varoittavan sanan yrittäisin tähän rakentaa, että yrittäisimme katsoa tätä tilannetta myöskin tästä näkövinkkelistä, että kun meille tulee tällainen ”isoveli valvoo -järjestelmä”, niin kuin ehkä Laukkanen omassa muotoilussaan haki, eli kaikki valvotaan ja näkyy läpi, ja kun se koneiston kautta tapahtuu, niin voi olla, että sitten siellä näistä inhimillisistä mahdollisuuksista — kyvystä selviytyä kuitenkin tilanteista — ei jää sitä luontevaa harkintatilaa, mikä silloin jää, jos se on kanssakäymistä ihmisten välillä, jotka pystyvät näkemään sen kokonaisuuden ehkä toisella tavalla.

Silti tunnistan tämän ongelman, mikä ylivelkaantumisessa on, koska ihmisillä on hyvä usko itseensä, kun sitä rahaa on tulossa, ja sitten kuitenkin olosuhteet ja realiteetit eivät vastaa niihin odotuksiin. Että tässä ollaan myöskin vähän hankalassa tilanteessa.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Laukkanen on poissa. — Edustaja Hoskonen.

16.59 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Tämä hallituksen esitys laiksi positiivisesta luottorekisteristä on erittäin pitkään odotettu ja kaivattu. Asia on vain sattumoisin niin, että on hyvä, että edetään positiivisuuden kautta — niin, että tällä luodaan rekisteri, jolla luotonantaja voi varmistua, onko kyseiselle toimijalle turvallista antaa luottoa — mutta tässä pitää nähdä myös mitalin toinen puoli, eli se puoli, että meillä on paljon ihmisiä, joilla on ollut luottohäiriöitä ja erilaisia maksuhäiriöitä, ja nyt sitten on käynyt ilmi, että sitten kun tällainen ongelmallinen ihminen, joka on joutunut joskus ihan niin kuin vaikeaan tai ylivoimaiseen tilanteeseen, on saanut velkansa maksettua, niin se merkintä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 17/2022 vp

säilyy siellä hänen rekisterissään vielä pitkään. Tästähän on eduskunnassa — en muista nyt yhteyksiä, mistä on lausunto — jopa päätettykin, että se merkintä pitää poistaa ja hyvin äkkiä, muistamani mukaan kuukauden kuluessa siitä hetkestä, kun maksu on suoritettu.

Toivoisin tässä yhteydessä, herra puhemies, ja myös sitten kun tämä valiokuntaan menee ja lopullinen mietintö tulee, että siellä otettaisiin tiukka kanta tähän, että kun henkilö on velvollisuutensa suorittanut — maksanut velkansa korkoineen — niin se häiriömerkintä poistetaan sieltä ihan oikeasti ja heti. Meillä on semmoinen paha tapa Suomessa, että tällainen merkintä, joka jää olemaan, pyörii siellä, niin että vaikka on säädetty, että se ei saisi jäädä sinne pyörimään, silti se vain pyörii. Toivon, arvoisa puhemies, että tämän lähetekeskustelun viesti kantautuu myös sinne laista mietintöä sorvaavaan valiokuntaan. — Ei muuta.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Edustaja Ronkainen.

17.01 Jari Ronkainen ps: Arvoisa puhemies! Ylivelkaantuminen on todellinen ongelma Suomessa. Maksuhäiriömerkintä on lähes 400 000 suomalaisella. Monella kyse on vaikeuksista arjessa, riittämättömistä taloustaidoista tai elämänhallinnan puutteesta. Maksuhäiriökierre johtaa pahimmillaan ongelmiin fyysisen terveyden, mielenterveyden ja ihmisuhteiden kanssa. Lainaa saa nykyään liian helposti: luottopäätöksen saa netissä täytettävän lomakkeen perusteella. Koska lainanotto on helppoa, ylivelkaantumisen riski kasvaa, varsinkin kun luotonmyöntäjillä ei ole ollut mahdollisuutta saada selvää luotonsaajan todellisesta maksukyvyistä. Hallituksen esityksen myötä positiivinen luottorekisteri on vihdoin ja viimein tulossa. Sitä ovat odottaneet niin velkaantuneiden kanssa työskentelevät kuin luotonantajatkkin.

Positiivinen luottorekisteri on ollut käytössä suurimmassa osassa Eurooppaa. Esimerkiksi Ruotsissa se on ollut jo 90-luvulta lähtien, ja siellä maksuhäiriöiden trendi on ollut laskeva eli päinvastainen kuin Suomessa. Positiivinen luottorekisteri on eduksi niin kuluttajalle, luotonantajalle kuin laajemminkin rahoitusmarkkinoille. On kaikkien etu, että luotonsaajalla on maksukykyä ja luotonantaja saa rahansa takaisin tavanomaisten mekanismien kautta. Se vähentää ylivelkaumisriskiä, kun henkilö ei voi ottaa velkaa monesta paikasta muiden luotonantajien tietämättä.

Ainoa valitettava puoli rekisterin perustamisessa on käytöstä koituvat kustannukset. Uskon kuitenkin, että pitkässä juoksussa positiivinen luottorekisteri maksaa itsensä takaisin.

Arvoisa puhemies! Tähän loppuun vielä: Kannatan lämpimästi edustaja Hoskosen ajatusta luottohäiriömerkinnän pikaisesta poistamisesta. Siinä vaiheessa, kun ihminen on velkansa kuitannut, minun mielestäni pitäisi päästä taas mukaan tähän oravanpyörään. Eli kannatan tätä esitystä ja myöskin sitä, että tämä otettaisiin jatkotyöstössä huomioon. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kiljunen.

17.04 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Minäkin vielä uudemman kerran ilmaisen tukeni tälle positiiviselle luottotietojen rekisterille juuri siinä mielessä, että se tätä ylivelkaantumista hillitsi ja olisi tietenkin siinä mielessä avoimempi järjestelmä sekä luotonmyöntäjille että myöskin luottoa vastaanottaville ihmisille, jotka pystyvät sitten tietysti itse pitämään paremmin huolta tästä kokonaisuudesta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 17/2022 vp

Kun puhuttiin tästä valiokuntakäsittelystä, niin ehdottomasti yhdyn edustaja Hoskoseen ja edustaja Ronkaiseen siinä, että tässä maksuhäiriömerkinnässä, joka nyt on tällä hetkellä noin 400 000 ihmisellä Suomessa, on aito iso ongelma ollut pitkään se, että kun sinä sieltä sitten suoriudut läpi, niin sen poistuminen rekisteristä ei tapahdu reaaliajassa. Jos me pyrimme reaaliajassa nyt siihen, että meillä on kaikki luottotiedot olemassa tässä rekisterissä, niin ihan yhtä reaaliaikaiseksi pitäisi tehdä se, että kun velat on maksettu, niin maksuhäiriöt ovat poissa. Eli tämän pitäisi olla ihan yhtä tiukkana kriteerinä, koska tässä nyt on viimeistään vähintään kyse siitä velallisen ihmisen asemasta, sen yksilön tilanteesta. Nyt kun tässä on paljon puhuttu, että rahoituslaitoksille tämä luottotietorekisteri on edullista ja niin edelleen, niin tässä täytyisi tulla ehdottomasti nyt myöskin velallisia vastaan niin, että kun he ovat asiansa saaneet kuntoon, ne reaaliajassa ovat sitten kunnossa.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Hoskonen.

17.05 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa puhemies! Vielä hieman lisään tuohon edelliseen puheenvuorooni sen verran, että kun nyt tätä positiivista luottorekisteriä käsitellään, niin väkisinhan nousee tietysti se, miksi tämä rekisteri tehdään. Se syyhän on syvemmällä siinä, että meillä on tässä maassa paljon semmoisia toimijoita, jotka edelleen mellastavat, tekevät näille ihmisille valtavia ongelmia pikavippien muodossa, ihmisille, jotka luotonottohetkellä pahimmillaan eivät ole oikeustoimikelpoisessa kunnossa. Sen kun me laittaisimme kuntoon ihan aidosti ja oikeasti.

Sitten tämä edustaja Kiljusen äsken hyvin puheenvuorossaan esille nostama: Kun ajantasaista elämää elämme, eli kun lähetämme viranomaiselle hakemuksen, vaikka veroilmoituksen teemme, niin kunhan tekee sen määräajassa, vaikka sekunti ennen puoltayötä — silloinhan se aika menee aina umpeen — se on silti tullut ajoissa perille, niin onhan se kummallista, että kun henkilö on velvollisuutensa suorittanut, niin sitä pitää venkoilla ja vankoilla ja ihminen kärsii, ja silti sillä on muka lainsuojainen peruste, että virkamies... Ei se perusteena voi olla tämmöisenä aikana viranomaisella, kun tietokoneisiin tässä maassa osataan ohjelmia tehdä ja tietokoneita osataan käyttää, ja ennen kaikkea kun mekin täällä eduskunnassa suu vaahdossa puhumme satoja kertoja siitä, että siirrymme sähköiseen palveluun joka paikassa. No kun kerran on siirrytty sähköiseen palveluun, niin minkä ihmeen takia sitten ne sähköiset palvelut eivät pelaa ja vaikka jotakin olematonta lupaa joutuu odottamaan?

Jos puhemies sallii, kerron vain lyhyen esimerkin: Haimme Ilomantsissa, kun valokuituverkkoa rakennettiin, viranomaisilta lupaa laskea yksi kaapeli järven pohjaan, että sen järven niemessä asuva perhe saisi valokuituyhteyden. Ainoa järkevä tie, ja edullisin tie, oli rakentaa se kaapeli sieltä järven alitse, vetää siitä maantien varresta järven läpi sinne niemeen, jolloin perhe sai sen valokuituyhteyden. Se seisoi Tampereen ely-keskuksessa melkein vuoden — yhden allekirjoituksen takana oleva asia. No lupahan tuli, mutta perhe joutui vuoden odottamaan sitä toimivaa valokuituyhteyttä. Se auttoi heidän puhelinyhteyteen, kaikkeen perheen elämään. Tätä minä tarkoitan tällä nykyisellä menolla, että tuntuu, että ei ole enää mitään väliä, sillä ihmistä voidaan kohdella miten vain. Lait on muka hyvin rakennettu ja kaikki toimii, mutta sitten oikeastaan ei toimi mikään, kun aina on viiveitä ja yhden johdon lupa kestää vuoden, ja sitten joku törkeässä hyötymistarkoituksessa oleva vipin myöntäjä voi mellastaa markkinoilla ja aiheuttaa markkinahäiriöitä, ja täällä me teem-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 17/2022 vp

me sitten positiivisia luottorekistereitä. Hyvä, että tehdään, mutta pitää laittaa ne asiat kuntoon, jotta näitä tällaisia ongelmia ei synny.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin talousvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja lakivaliokunnan on annettava lausunto.